

ДНІСТРОВСЬКІ ЧИТАННЯ

ДНІСТРОВСЬКІ ЧИТАННЯ

DNISTER READINGS

ДНІСТРОВСЬКИЙ
регіональний ландшафтний парк

IVANO-FRANKIVSK REGIONAL COUNCIL
IVANO-FRANKIVSK REGIONAL STATE ADMINISTRATION
DEPARTMENT OF ECOLOGY AND NATURAL RESOURCES
SERHIY DIDYCH DNISTER REGIONAL LANDSCAPE PARK
VASYL STEFANYK PRECARPATHIAN NATIONAL UNIVERSITY
YURIY FEDKOVYCH CHERNIVTSI NATIONAL UNIVERSITY
NGO «UKRAINIAN NATURE CONSERVATION GROUP»

DNISTER READINGS

MATERIALS OF THE ROUND TABLE DEDICATED TO THE 30th ANNIVERSARY
OF DNISTER REGIONAL LANDSCAPE PARK

20 October 2023

Tlumach, Ivano-Frankivsk region, UKRAINE

Edited by

I. V. Skilsky, PhD

I. I. Dmytrash-Vatseba, PhD

O. V. Vasyliuk

Tlumach – Chernivtsi
«Druk Art»
2023

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ
ДНІСТРОВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК ІМЕНІ СЕРГІЯ ДІДИЧА
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ГО «УКРАЇНСЬКА ПРИРОДООХОРОННА ГРУПА»

ДНІСТРОВСЬКІ ЧИТАННЯ

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ З НАГОДИ 30-РІЧЧЯ
ДНІСТРОВСЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ

20 жовтня 2023 року

м. Тлумач, Івано-Франківська область, УКРАЇНА

Наукові редактори

кандидат біологічних наук **І. В. Скільський**,
кандидат біологічних наук **І. І. Дмитраш-Вацеба**,
О. В. Василюк

Тлумач – Чернівці
«Друк Арт»
2023

УДК 911.52(477)(082)
Д54

*Рекомендовано до друку рішенням науково-технічної ради
Дністровського регіонального ландшафтного парку імені Сергія Дідича
(протокол № 1 від 30 листопада 2023 року)*

Голова редакційної колегії: к. б. н. *І. І. Дмитраш-Вацеба*

Відповідальний секретар редакційної колегії: к. б. н. *Т. В. Микитин*

Члени редакційної колегії: *О. В. Василюк*, к. б. н. *Н. В. Капець*, *М. І. Ковтун*, *А. М. Кравець*,
к. б. н. *І. В. Скільський*, к. г. н. *Н. В. Фоменко*, д. б. н., професор *І. І. Чорней*

Дністровські читання. Матеріали круглого столу з нагоди 30-річчя
Д54 Дністровського регіонального ландшафтного парку (20 жовтня 2023 року,
м. Тлумач, Івано-Франківська область, Україна) / наук. ред. *І. В. Скільський*,
І. І. Дмитраш-Вацеба, *О. В. Василюк*. – Тлумач – Чернівці : Друк Арт, 2023. –
160 с. (Серія: «Conservation Biology in Ukraine». – Вип. 34).

ISBN 978-617-8129-55-2

Представлені результати досліджень науковців з України, які відображають теоретичні, методологічні та практичні проблеми розвитку заповідної справи в умовах війни, збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, природокористування у сфері туризму та рекреації, історико-культурної спадщини й екологічної освіти.

Для співробітників наукових установ, викладачів і студентів природничих спеціальностей закладів вищої освіти, вчителів біології, географії та історії загальноосвітніх шкіл, екологів і краєзнавців.

УДК 911.52(477)(082)

ISBN 978-617-8129-55-2

© Колектив авторів, 2023

© ТОВ «Друк Арт», підготовка видання, 2023

УДК 504(063)

ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТЯ ЯК НАСЛІДОК ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ

Н. Москалюк, А. Ярема

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
moskalyuk@chem-bio.com.ua; paligvia@gmail.com*

BIODIVERSITY CONSERVATION PROBLEMS AS A CONSEQUENCE OF MILITARY AGGRESSION IN UKRAINE

N. Moskalyuk, A. Yarema

Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University

An overview of the materials of the large-scale invasion of Russian troops on the territory of Ukraine, as well as an analysis of the damage to the biodiversity of the flora and fauna of Ukraine, is given. Assessment and proposals for measures to mitigate the consequences of damage and pollution. Since there is significant chemical pollution of the atmospheric air, surface and underground waters, soils, nature conservation areas, it is important to take care of an effective environmental monitoring system even after the war, which would allow summarizing the real amount of damage to the environment, to take the most effective measures to avoid further deterioration and to restore ecosystems to a safe state for both humans and wildlife.

Key words: biodiversity, environment, pollution, pesticides, war, Ukraine.

У даний час важливою екологічною проблемою в Україні є вплив військових дій на довкілля країни, яке носить антиекологічний характер, шкодить людині, біорізноманіттю, забруднює повітря, ґрунти і водойми. Повномасштабне вторгнення росії до України вже завдало та продовжує завдавати величезної шкоди довкіллю, інфраструктурі населених пунктів і навіть впливає на дику природу. На сьогоднішній день неможливо повністю оцінити вплив війни на довкілля через брак точної інформації. Адже навіть збирати ці дані небезпечно для фахівців, оскільки тривають активні бойові дії і не вся інформація може бути озвучена публічно з тактичною метою. Проте точно зрозуміло: чим довше триває війна, тим більше шкоди вона завдасть, і тим більше наслідків ми матимемо в майбутньому.

Бойові дії порушують спокій диких тварин, зокрема птахів, рослин та морських організмів, які або гинуть, або намагаються втекти з гарячих точок. Велика шкода є під час виведення потомства птахів і ссавців, які в цей час потребують спокою. Наприклад, із квітня по червень відбувається отелення лосів, а бойові дії ставлять під загрозу успішність цього процесу та виживання новонароджених лосенят, оскільки в Україні лось є рідкісним видом і занесений до Червоної книги.

Через повітряні шляхи України проходять три основні міграційні шляхи птахів: Азово-Чорноморський широтний (південний коридор) – із найбільшою концентрацією перелітних птахів в Україні, Поліський широтний (північний коридор) – уздовж лісової смуги Полісся і на півночі Лісостепу та Дніпровський меридіанний міграційний шлях, який проходить уздовж річища Дніпра та його притоки Десни [3]. Цей шлях особливо використовують водоплавні та прибережні птахи – гуси, качки, гагари, кулики, мартини, крячки й інші. На водоймах зупиняються великі зграї гусей, качок, лебеді, мартини, крячки, на луках і болотах – журавлі, кулики

й інші, серед деревно-чагарникової рослинності – багато видів горобцеподібних птахів: зяблики, дрозди, вівсянки, шпаки, вільшанки, вівчарики, кропив'янки, мухоловки [5]. Місця зупинок дуже важливі для харчування та відпочинку мігруючих птахів, тому вони потребують охорони, а більша частина міграційних коридорів зараз проходить над зоною бойових дій. Усе це може стати причиною неспокою птахів, призвести до їхнього виснаження через зміну маршрутів чи відсутності можливості відпочити, та потрапляння під обстріли.

Заступник міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Є. Федоренко стверджує [2], що 35 % біорізноманіття Європи перебуває під загрозою знищення через дії росії. Наразі через широкомасштабне вторгнення РФ в Україну під загрозою знищення перебуває близько 600 видів тварин, 750 видів рослин та грибів, понад 120 водно-болотних видів птахів. Лише в українській частині Чорного моря зафіксовано 150 смертей дельфінів, а три види з родини Дельфінові перебувають на межі вимирання. Також під загрозою опинилися всі 28 видів кажанів, зареєстрованих в Україні та занесених до Червоної книги.

Збереження біорізноманіття вкрай важливе для нормального функціонування екосистем – наших лісів, луків, річок, озер. Подальше збіднення біорізноманіття загрожує дестабілізацією біоти, втратою цілісності біосфери та її здатності підтримувати найважливіші характеристики середовища. Внаслідок незворотних змін біосфера може стати непридатною для життя людини [4]. Тому знання способів і методів збереження біорізноманіття потребує неабиякої уваги, а екологічні проблеми чимраз частіше обговорюються на різних рівнях. Однак не тільки певні урядові програми і закони сприяють збереженню біорізноманіття, а й людина може зробити свій внесок. Зокрема, у 2022 році в Монреалі було підписано Глобальну Рамкову програму у сфері біорізноманіття, яка зобов'язує світ зупинити та подолати втрату біорізноманіття до 2030 року [1]. В підписанні угоди та її завдань взяли участь 196 країн-учасниць Конвенції про охорону біологічного різноманіття. Мета угоди – зберегти не менше 30 % наземних, прісноводних та морських екосистем у всьому світі. Згідно програми, вже до 2030 року необхідно досягти основних показників щодо збереження біорізноманіття, а саме:

- зупинити втрату територій, важливих для біорізноманіття;
- відновити 30 % деградованих екосистем;
- надати природоохоронний статус 30 % територій суші, прісних та морських вод;
- на 50 % уповільнити поширення та зменшити популяції інвазійних видів;
- щорічно залучити понад 200 мільярдів доларів для впровадження національних стратегій та планів дій зі збереження біорізноманіття [1].

Українські науковці багаторазово наголошують на критичних втратах біорізноманіття та виступають із закликами щодо надання міжнародної допомоги для подолання цих наслідків. Важливим є отримання фінансової і технічної підтримки інших країн для повоєнного відновлення, зокрема в частині відновлення зруйнованих екосистем, заповідних територій та збереження біорізноманіття в цілому. Ця ситуація повинна стимулювати уряд, природоохоронні організації, людей до практичних кроків з розробки національної стратегії та плану дій зі збереження біорізноманіття, здійснення природоохоронних заходів та збільшення площі природно-заповідного фонду України.

Отже, щоб зберегти все різноманіття популяцій, видів і екосистем на Землі, всі мають усвідомлювати можливі наслідки діяльності людини для довкілля. Адже без безпосередньої

участі кожного з нас не варто сподіватися на успішне розв'язання численних екологічних проблем, а для досягнення будь-чого недостатньо лише цього хотіти, потрібно діяти.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Глобальна** Рамкова Програма щодо збереження біорізноманіття. – URL: <https://wwf.ua/?8550941/cop15-and-ukraine> (дата звернення 16.10.2023).
2. **Міндовкілля**: 35 % біорізноманіття Європи перебуває під загрозою знищення через дії росії. – URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mindovkillia-35-bioriznomanittia-ievropy-perebuvaie-pid-zahrozoiu-znyshchennia-cherez-dii-rosii> (дата звернення 16.10.2023).
3. **Природа** та війна: як військове вторгнення росії впливає на довкілля України. – URL: <https://ecoaction.org.ua/pryroda-ta-vijna.html> (дата звернення 16.10.2023).
4. **Чвалюк Г., Грубінко В., Гуменюк Г., Мацюк О.** Як війна знищує екологію України // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія. – 2022. – Т. 82, № 4. – С. 49-64.
5. **Через** збереження біорізноманіття до нормального функціонування екосистем. – URL: https://galinfo.com.ua/news/cherez_zberezhennya_bioriznomanittya_do_normalnogo_funktsionuvannya_ekosystem_396325.html (дата звернення 16.10.2023).

Наукове видання

Дністровські читання

*Матеріали круглого столу з нагоди 30-річчя
Дністровського регіонального ландшафтного парку*

20 жовтня 2023 року
м. Тлумач, Івано-Франківська область, Україна

Редактор І. В. Скільський
Технічний редактор І. В. Скільський
Фото на обкладинці О. А. Крушинської
Підготовка до друку В. М. Дворського, А. В. Добрянського

Підписано до друку 16.11.2023. Формат 70×100/16.
Папір офсетний. Гарнітура Arial Narrow. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 13,00. Тираж 100 прим. Зам. 231686.

Видавець ТОВ «Друк Арт»
58018 Чернівці, вул. Маловокзальна, 2Д, т. 585-432
Ліцензія про державну реєстрацію ДК № 2741 від 15.01.2007 р.
Виготовлювач ФОП Варвус В. В.

